ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2(2) 2018

Երևան - 2019

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ (060) 71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 29 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ..... 7
Ալվարդ Ալեքսանյան
ԳԱՐԵԳԻՆ ՆԺԴԵՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ .. 17
Կարեն Ամիրյան
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 29
Հայկ Մարտիրոսյան
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ... 41
Վիկտորյա Օհանյան
ՑԱՆԿԱԼԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ. ՓԱՓՈՒԿ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ (NUDGE THEORY) ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ..... 49
Վարդան Այվազյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 65
Անահիտ Մանասյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 79

Սամվել Մուրադյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 93
Գևորգ Դանիելյան
ԵՐԵԽԱՅԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ 111
Կարեն Հակոբյան
ՊԱՏՇԱՃ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՐԺԵՔԸ 129
Հասմիկ Ենգոյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՎԵՐԱՀՍԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԺԱՄԿԵՏԱՆՑ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻՆ ՄԱՄՆԱԿՑԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՑ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԻՄՔ 141
Սայադ Բաղալյան
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ 150
Արսեն Հովհաննիսյան
ՀԱԿԱՄԱՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 162
Արմենուհի Չիֆլիկյան
ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 176
Սոնա Թևանյան
ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՕԲՅԵԿՏ 190
Վահե Հովհաննիսյան
ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳ 203

Սերգեյ Մեղրյան
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ (ԳՈՐԾՈՂ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ) 216
Аида Искоян
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА СЕНОКОСОВ И ПАСТБИЩ 238
Տիգրան Մարկոսյան
ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 250
Օլիմպիա Գեղամյան
ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ՈՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ ... 262
Հեղինե Գրիգորյան
ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ՀՀ-ՈՒՄ. ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ 276
Տիգրան Խաչիկյան
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱՉԱՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 292
Աշխեն Ղարսլյան
ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 302
Աննա Մարգարյան
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻ ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԿԱՄ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 320

Աննա Վարդապետյան
ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 335
Ժենյա Ստեփանյան
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌԵՑԻԴԻՎԻ ԵՎ ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 352
Գոհար Հակոբյան
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 370
Սամվել Դիլբանդյան
ՆԱԽԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ 386
Սերգեյ Մարաբյան
ՀԵՏԱԽՈՒԶՄԱՆ ՄԵՋ ԳՏՆՎՈՂ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԵՌԱԿԱ (ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ) ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ, ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)..... 396
Վահե Ենգիբարյան
ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 415
Նելլի Աղաբաբյան
ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՀԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ 430
Արման Սարգսյան
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ 454

ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ՈՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Օլիմպիա Գեղամյան
ԵՊՀ քաղաքացիական դատավարության ամբիոնի ասիստենտ, իրավ. գիտ. թեկնածու

Թեև հարյուրավոր տարիներ առաջ երկրագնդի վրա բնակվող մարդիկ իրենց կարիքները բավարարելու համար ջուր օգտագործելու արդյունքում արդեն իսկ փաստացի եղել են ջրօգտագործողներ, սակայն անհերքելի է, որ ներկայիս ջրօգտագործողներն իրենց կարգավիճակով ծայրաստիճան տարբերվում են նախկիններից: Դա պայմանավորված է մարդու գործունեության հետևանքով բնական պաշարների վրա ազդեցության, այդ թվում՝ ջրերի քանակական ու որակական փոփոխություններով, գիտատեխնիկական առաջընթացով, տեղական և միջազգային օրենսդրական իրավակարգավորումներով և մի շարք այլ գործոններով:

Ներկայումս ջրօգտագործման հարաբերություններն առանձնանում են որպես բարդ ու բազմաշերտ բնույթով օժտված, պետական կառավարման համակարգում լուրջ ուշադրություն պահանջող առանձին, բայց միաժամանակ մյուս բոլոր բնական ռեսուրսների հետ անխզելիորեն կապված ոլորտի հարաբերություններ: Պետք է նշել, որ ոռոգման ոլորտն առնչվում է հասարակության տարբեր խավերի շահերի հետ: Ոռոգման համակարգի հետ կապը մի դեպքում կարող է հանդես գալ ուղղակիորեն հողամասը ոռոգելու, մեկ այլ դեպքում՝ այդ ոռոգման արդյունքում ստացված համապատասխան մթերքն իրացնելու, երրորդ դեպքում՝ այդ գյուղմթերքը սպառելու ճանապարհով: Ահա թե ինչու յուրաքանչյուր երկրում, այդ թվում՝ նաև ՀՀ-ում խիստ առաջնային պլան պետք է մղվեն ոռոգման համակարգի մասնակցային կառավարման, ոռոգման ջրի որակի և մի շարք այլ հարցեր, ինչն էլ իր հերթին պահանջում է խիստ հստակեցնել շահառուների իրավունքներն ու պարտականությունները, ոլորտի պատասխանատուների լիազորությունները:

Ցանկանալով անդրադառնալ ոլորտի հիմնական իրավական խնդիրներին՝ նախ և առաջ ներկայացնենք ՀՀ ջրային օրենսգրքի[1] կարգավորումները, որի «Ռոգման մասնակցային կառավարում» վերտառությունը կրող 9-րդ գլուխը նվիրված է հենց քննարկվող հարաբերություններին: Այսպիսով, ՀՀ ջրային օրենսգրքի համաձայն, «Ռոգման ջրամատակարարման մասնակցային կառավարումն իրականացվում է Ջրօգտագործողների ընկերությունների (այսուհետ՝ ՋՕԸ) և (կամ) Ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների միջոցով: Ջրօգտագործողների ընկերությունները և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունները շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող, իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող կազմակերպություններ են, որոնք, առաջնորդվելով հանրային շահերով, իրականացնում են ոռոգման համակարգի շահագործումն ու պահպանումը: Ջրօգտագործողների ընկերությունը ջրօգտագործողների կողմից ստեղծվող կազմակերպությունն է: Ջրօգտագործողների ընկերությունները ջրօգտագործողներին ջուր են մատակարարում իրենց սպասարկման տարածքում: Ջրօգտագործողների միությունը կամավորության հիման վրա ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից ստեղծվող կազմակերպություն է:

Ոռոգման համակարգի մասնակցային կառավարման բնագավառի հարաբերությունների կարգավորման օրենքների շարքում իր տեղն ունի «Ջրի ազգային քաղաքականության հիմնադրույթների մասին»[2] ՀՀ օրենքը, որտեղ օգտագործվող հիմնական հասկացությունների շարքում ջրային ռեսուրսների թափանցիկ ու մասնակցային կառավարումը ներկայացված է որպես ջրային ռեսուրսների, ջրային համակարգերի այնպիսի կառավարում, որոնց վերաբերյալ որոշումների ընդունման գործընթացը բաց է և տեսանելի հասարակության բոլոր խավերի համար, և ապահովված է նրանց մասնակցությունն այդ գործընթացին:

Նույն օրենքի 7-րդ հոդվածը մասնակցային կառավարումը դիտարկում է որպես ջրային ռեսուրսների կառավարման սկզբունքնե-

---

[1] ՀՀ ՊՏ 2002.07.10/24(199), ընդունվել է 04.06.2002, ուժի մեջ է մտել 10.10.2002:

[2] ՀՀ ՊՏ 2005.06.15/37(409), ընդունվել է 03.05.2005, ուժի մեջ է մտել 15.09.2005:

րից մեկը, իսկ նման գաղափարախոսությունը խիստ կարևոր է յուրաքանչյուր երկրում տնտեսական քաղաքականության մշակման, այդ թվում՝ ջրային ռեսուրսների կառավարման բարձր արդյունավետության ապահովման համար:

Քննարկվող ոլորտի հարաբերությունների իրավական կարգավորման համար 2002 թ. ՀՀ-ում ընդունվել է նաև «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» օրենքը[1], որը, սահմանելով ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների գործունեության հիմունքները, դրանց ստեղծման ու դադարեցման հիմքերը, ինչպես նաև պետական և այլ մարմինների հետ դրանց փոխհարաբերությունների խնդիրները, փորձում է լուծում տալ դաշտում ստեղծված համապատասխան խնդիրներին՝ նպատակ ունենալով բարձրացնել Հայաստանի Հանրապետության ոռոգման համակարգի կառավարման արդյունավետությունը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ համապատասխան հարաբերությունների իրավակարգավորման համար կյանքի կոչված օրենսդրության ընդունումից հետո անցել է շուրջ 15 տարի, և ջրօգտագործողների ընկերությունների միություն ՀՀ-ում չի ստեղծվել, առաջիկայում էլ դրանց ստեղծումը չի նախատեսվում, հիմնավորված ենք գտնում սույն հոդվածում չանդրադառնալ ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների ինստիտուտին:

Կարևորելով ՋՕԸ-ի անդամ սուբյեկտների կարգավիճակը՝ նշենք, որ Ընկերության անդամներ կարող են լինել այն ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, որոնք Ընկերության սպասարկման տարածքում ունեն հողատարածք՝ սեփականության կամ հինգ տարուց ավելի ժամկետով օգտագործման իրավունքով: Հողի վարձակալության պայմանագիր ունեցող անձինք կարող են Ընկերության անդամ դառնալ վարձատուի գրավոր համաձայնության կամ պայմանագրում համապատասխան դրույթի առկայության դեպքում: Ընկերության նոր անդամը պարտավոր է վճարել մուտքի վճար: Ընկերության անդամ դառնալ ցանկացող անձանց դիմումը կարող է մերժվել միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում:

---

[1]ՀՀ ՊՏ 2002.07.10/24(199), ընդունվել է 04.06.2002, ուժի մեջ է մտել 10.10.2002:

Թե՛ զարգացած տնտեսությամբ երկրների փորձը, թե՛ ջրային ռեսուրսների օգտագործման համակարգի արդյունավետության բարձրացման պահանջը, մեր խորին համոզմամբ, նախևառաջ ենթադրում են պայմանագրերի կնքում՝ որպես այդ ոլորտում սկսվող ու ավարտվող ցանկացած հարաբերության իրավական հիմք: Հակառակ դեպքում անհնար է խուսափել խնդրահարույց իրավիճակներից, իսկ առանձին դեպքերում նաև պատասխանատվությունից: Մասնավորապես, «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» օրենքի համաձայն՝ Ընկերության սպասարկման տարածքում ոռոգելի հող ունեցող Ընկերության անդամ և ոչ անդամ ջրօգտագործողները ոռոգման ջուր ստանալու համար Ընկերության հետ կնքում են ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր՝ ոչ պակաս, քան երեք տարի ժամկետով: Ջրօգտագործողի՝ ոռոգման ջուր այլ աղբյուրից ձեռք բերելու ապացույցներ ներկայացնելու դեպքում Ընկերության վարչական խորհուրդը կարող է ջրօգտագործողի հետ ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր չկնքել: Ու թեև ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր կնքելը վերոհիշյալ օրենքով նախատեսված է որպես ջրօգտագործողի և ՋՕԸ-ի երկկողմ պարտավորություն, սակայն ինչ վերաբերում է գործող պրակտիկային, ապա, ցավոք, այս հարցը բազմաթիվ դեպքերում շարունակում է մնալ որպես լուրջ խնդիր, քանի որ բազմաթիվ ջրօգտագործողներ փաստացի դեռևս խուսափում են համապատասխան պայմանագրեր կնքելուց կամ պայմանագիր կնքելուց հետո, մեծ նշանակություն չտալով կնքված պայմանագրի դրույթներին, իրենց համար նախատեսված օրինակը նույնիսկ չեն վերցնում: Խնդիրը, մեր խորին համոզմամբ, կապված է նախևառաջ ոռոգման ջրի համար սահմանված վճարումները կատարելու դժվարության հետ: Մասնավորապես, թեև ՀՀ-ում ոռոգման ջրի մեկ խորանարդ մետր ծավալի համար սահմանված է 11 դրամ, ինչը թվում է, թե այնքան էլ բարձր սակագին չէ, սակայն պրակտիկայում ստացվում է, որ, օրինակ, մեկ հեկտար ցորենի դաշտը մի քանի անգամ ոռոգելու համար պահանջվող գումարի չափը գերազանցում է 100.000 դրամը: Կարծում ենք՝ սա է այն հիմնական պատճառը, որ ջրօգտագործողներից շատերը գերադասում են առանձին դեպքերում չմշակել իրենց դաշտերը կամ մշակել դրանց մի մասը, ինչի արդյունքում ստացվում են

նվազ բերք, քիչ շահույթ և, բնականաբար, ցածր վճարունակություն: Որոշ ջրօգտագործողներ էլ, ընդհանրապես հրաժարվելով պայմանագրեր կնքելուց, գերադասում են որոշակի աշխատանք ու ծախս կատարելու արդյունքում խորքային հորերի միջոցով սեփական միջոցներով ոռոգման ջուր ապահովել: Պայմանագրի սեփական օրինակն իրենց մոտ չունենալն էլ վկայում է, որ ջրօգտագործողները չեն պատկերացնում դրանում նախատեսված պայմանների կարևորությունն ու հատկապես իրենց իրավունքների շրջանակը, ինչից էլ բխում է հետագայում խնդրահարույց հարցերով համապատասխան մարմիններին չդիմելու, տեղեկացվածության ցածր մակարդակի, իրենց խախտված իրավունքները չպաշտպանելու փաստը:

Ինչ վերաբերում է ՋՕԸ-ի անդամ և ոչ անդամ ջրօգտագործողների կարգավիճակի տարբերություններին, ապա Ընկերության ոչ անդամներին ոռոգման ջուրը մատակարարվում է պայմանագրային հիմունքով, որով մատակարարվող ջրի գինը չի կարող գերազանցել Ընկերության անդամների համար ջրի ինքնարժեքի 150 տոկոսը: Օրենսդրի կողմից այս պայմանը նախատեսելը ենթադրում է որոշակի շահագրգռվածություն ստեղծել Ընկերության անդամ դառնալու համար, քանի որ այն ֆինանսական նախապատվություն է տալիս Ընկերության անդամ դարձած ջրօգտագործողներին վճարելու ավելի քիչ գումար օգտագործված ոռոգման ջրի քանակի դիմաց:

Պրակտիկայի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր կնքած բոլոր ջրօգտագործողները հանդես են գալիս որպես ՋՕԸ-ի անդամ, ինչը նշանակում է, որ վերոհիշյալ դրույթն իր դրական կիրառումն է գտել ջրօգտագործողների շրջանակում:

Յուրաքանչյուր առանձին երկրում ունենալով ջրային ռեսուրսների խիստ ինքնատիպ որակական, քանակական պատկեր, ջրերի անհավասարաչափ տեղաբաշխում՝ ոռոգման համակարգի կառավարումն իրենից ներկայացնում է բավականին բարդ ինստիտուտ, որտեղ խիստ կարևորվում է այն իրավունքների ու պարտականությունների շրջանակը, որը սահմանված է համապատասխան սուբյեկտների համար: «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 5.1-ի համաձայն՝ ջրօգտագործողն իրավունք ունի.

- օրենքով և պայմանագրով սահմանված դեպքերում և կարգով ստանալու ոռոգման ջուր,
- օրենքով սահմանված կարգով հիմնադրելու Ընկերություն,
- անդամակցելու Ընկերությանը,
- ծանոթանալու Ընկերության կանոնադրությանը, ներքին կանոնակարգին, վեճեր լուծող հանձնաժողովի կանոնակարգին, վերստուգող հանձնաժողովի լիազորությունների և գործունեության կանոնակարգին,
- մասնակցելու Ընկերության վեճեր լուծող հանձնաժողովի նիստերին:

Պետք է հաշվի առնել, որ Ջրօգտագործողների ընկերության կողմից ջրօգտագործողին ոռոգման ջուր մատակարարելու մասին տիպային պայմանագրում ջրօգտագործողի իրավունքները հանգում են հետևյալին.

- ստանալ հայտով նախատեսված ոռոգման ջրի ամբողջ ծավալը,
- պահանջել ջրաչափություն իր հողակտորի գլխամասում ջրաչափական սարքավորումների միջոցով, որի մասին անհրաժեշտ է նախօրոք, ջրումից առնվազն 2 օր առաջ, գրավոր դիմել Ընկերությանը,
- ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պահանջել Ընկերության կողմից ոչ բնականոն ջրամատակարարման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում:

Ոռոգման համակարգում խիստ կարևորելով համապատասխան տվյալների նշանակությունը՝ գտնում ենք, որ ջրաչափական սարքավորումների միջոցով ջրաչափություն պահանջելը չպետք է դիտել որպես ջրօգտագործողի իրավունք, որի իրականացումն էլ իր հերթին պահանջում է գրավոր դիմում:

Գտնում ենք, որ առավել արդյունավետ կլինի այս գործընթացը նախատեսել որպես ՋՕԸ-ի պարտավորություն, որի կատարման համար սահմանել հստակ ժամկետներ, օրինակ՝ ոռոգման շրջանի յուրաքանչյուր ամսվա սկզբին կամ կեսերին, ինչը հնարավորություն կտա առավել հստակեցնելու փաստացի ստացված ջրի ծավալը: Չէ՞ որ յուրաքանչյուր դեպքում պետք է վճարել **փաստացի** ստացած ջրի դիմաց:

Ինչ վերաբերում է ջրօգտագործողի՝ ՋՕԸ-ի կողմից ոչ բնականոն ջրամատակարարման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման իրավունքին, ապա չպետք է բացառել այն դեպքերը, երբ ոռոգման ջրի մատակարարումը սկսվում է նախատեսվածից ավելի ուշ: Ընդ որում՝ դա կարող է կապված լինել, օրինակ, նախապատրաստական աշխատանքների ուշ ավարտի հետ: Դրանով բազմաթիվ ջրօգտագործողների պատճառվում է լուրջ վնաս: Ցավոք, պրակտիկայում ոչ բնականոն ջրամատակարարման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման պահանջի դեպքեր գրեթե չեն հանդիպում, իսկ դատական պրակտիկայի վերլուծությունն իր հերթին ապացուցում է, որ ջրօգտագործողներն այս հիմքերով դատական ատյաններին դիմում են եզակի դեպքերում: Մեր խորին համոզմամբ, հիմնախնդրի առաջնային պատճառներից մեկը տեղեկացվածության ցածր մակարդակն է: Զարգացած երկրների (Ֆրանսիա, Գերմանիա, Նիդերլանդներ և այլն) պրակտիկայում ոռոգման ջրի մատակարարման ժամկետը մատակարարման բոլոր մյուս պայմանների հետ միասին անվեհապահորեն գտնվում է լիազոր մարմնի ուշադրության կենտրոնում: Քննարկվող հարցի համար հույժ կարևոր է նաև այն հանգամանքը, որ տարբեր մշակաբույսեր, ելնելով իրենց առանձնահատկություններից, ջրի տարբեր, բայց որոշակիորեն հստակ պահանջարկ ունեն, որն անմիջականորեն կապված է նաև եղանակային պայմանների հետ: Եվ եթե անհնարին է հստակ սահմանել եղանակային պայմանների գրաֆիկը, ապա գոնե ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանները հստակ սահմանելը և, որ առավել կարևոր է, դրան հետևելը պետք է պարտադիր լինեն:

Ջրօգտագործողին օժտելով համապատասխան իրավունքներով՝ «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» ՀՀ օրենքը նաև որոշակի պարտավորություններ է սահմանում, որոնք սահմանված են՝ ոլորտի հարաբերություններում առավել հստակ մատնանշելու ջրօգտագործողի վարքագիծն ու դրանից առաջացող հետևանքները:

Մասնավորապես.

- ջրօգտագործողը պարտավոր է ոռոգման ջուր ստանալու համար ընկերության հետ կնքել ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր,

- յուրաքանչյուր ամսվա ընթացքում մատակարարված ոռոգման ջրի դիմաց վճարում կատարել մինչև այդ ամսվան հաջորդող ամսվա 15-ը:

Ջրօգտագործողների ընկերության կողմից ջրօգտագործողին ոռոգման ջուր մատակարարելու մասին տիպային պայմանագրում ջրօգտագործողի համար ամրագրված են հետևյալ պարտավորությունները.

- սպասարկել անմիջականորեն իր հողակտորին մոտեցող ջրատարի հատվածը,
- ընկերության հետ համաձայնեցված ժամկետում իր հողակտորի գլխամասում ստանալ ոռոգման ջուր,
- մատակարարված ոռոգման ջրի դիմաց վճարել վճարման ժամանակացույցի համաձայն,
- մատակարարված ջրի դիմաց վճարումները կատարել բանկի կամ փոստային ծառայության միջոցով,
- իր սեփականությունը հանդիսացող հողատարածքը վաճառելու (կամ այլ ձևով օտարելու, որը հանգեցնում է հողատարածքի սեփականատիրոջ փոփոխության) դեպքում դիմել Ընկերությանը վերջնահաշվարկ կատարելու, պայմանագիրը լուծելու և հողատարածքի ջրամատակարարումը դադարեցնելու համար, ինչի վերաբերյալ Ընկերությունը տեղեկանք է տալիս ջրօգտագործողին:

Ակնհայտ է, որ թե՛ քննարկվող օրենքում նախատեսված՝ մինչև յուրաքանչյուր ամսվա 15-ը ժամկետը, թե՛ ՋՕԸ-ի հետ կնքվող պայմանագրին կից հավելվածում նախատեսված ժամանակացույցի ժամկետները շատ հստակ սահմանում են ջրօգտագործողի պարտավորությունը ոռոգման ջուր ստանալուց կարճ ժամանակ անց վճարում կատարելու մասին: Մեր խորին համոզմամբ, առանձին մշակաբույսերի՝ ժամկետային առումով բերքն ավելի ուշ հավաքելու պատճառով և դրա հետ անմիջականորեն կապված վճարունակ լինելու հանգամանքը չպետք է դուրս մնա իրավական կարգավորման շրջանակից: Մինչդեռ ՀՀ օրենսդրությունը չի նախատեսում այնպիսի դրույթներ, որոնք իրավական հիմք հանդիսանան առանձին մշակաբույսերի մշակման հողամասերի ոռոգման համար վճարումը տարաժամկետելու համար, ինչը, կարծում ենք, լուրջ աջակցություն կարող է լինել ջրօգտագործողների՝ գյուղատնտեսական

գործունեությունն առավել արդյունավետ կազմակերպելու տեսանկյունից:

Չնայած հարցի բարդությանը, մեր խորին համոզմամբ, ջրօգտագործողին պետք է հնարավորություն տալ ոռոգման ջրի առանձին հատվածի համար վճարումը՝ օրենքով սահմանված կարգով իրականացնելու ավելի ուշ:

Ինչպես ցանկացած իրավահարաբերության, այնպես էլ ոռոգման համար օգտագործվող ջրի հետ կապված հարաբերություններում խիստ կարևոր դեր ու նշանակություն ունի պատասխանատվության ինստիտուտը, որը «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» ՀՀ օրենքում ունի հետևյալ արտահայտությունը. «Ստացած ոռոգման ջրի համար ջրօգտագործողի չվճարելու դեպքում ընկերության հետ ջրի մատակարարման պայմանագրով կարող է նախատեսվել հողամասն Ընկերության օգտագործման իրավունքով փոխանցելու պարտավորություն՝ ոչ ավելի, քան երեք տարի ժամկետով»[1]:

Ջրօգտագործողների ընկերության կողմից ջրօգտագործողին ոռոգման ջուր մատակարարելու մասին պայմանագրի նմուշ-օրինակում ևս այս դրույթը նախատեսված է:

ՀՀ համապատասխան ոլորտի օրենսդրության խորքային ուսումնասիրությունները հիմք են տալիս եզրակացնելու, որ տվյալ դրույթը չի բխում ՀՀ-ում այդ հարցի իրավական ընդհանուր կարգավորումից: Յուրաքանչյուր սեփականատիրոջ համար լինելով սեփական տարածք հողամասը արտադրության միջոց է, որն անփոխարինելի դեր ու նշանակություն ունի յուրաքանչյուրի և յուրաքանչյուր ընտանիքի համար: Բարձր գնահատելով ՀՀ-ում սեփականության իրավունքի ինստիտուտը՝ ՀՀ Սահմանադրությունն ամրագրում է. «Յուրաքանչյուր ոք ունի օրինական հիմքով ձեռք բերված սեփականությունն իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու և տնօրինելու իրավունքը:

… Սեփականության իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ հանրության շահերի կամ այլոց հիմնական իրա-

---

[1] ՀՀ ՊՏ 2002.07.10/24(199), ընդունվել է 04.06.2002, ուժի մեջ է մտել 10.10.2002:

վունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով….»[1]:

ՋՕԸ-ների մասին օրենքում և համապատասխան պայմանագրում առկա վերոհիշյալ դրույթը խնդրահարույց է նաև հետևյալ պատճառներով. հողամասի օգտագործման իրավունքը, ըստ էության, անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունք է, որի հետ կապված ցանկացած գործարք ենթակա է նոտարական վավերացման, իսկ դրանից բխող իրավունքները պետք է գրանցվեն ՀՀ ԱԳԿՊԿ-ում: Հակառակ պարագայում գործարքն առոչինչ է: Մինչդեռ ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիրը, ինչպես բոլորիս հայտնի է, չի վավերացվում նոտարի կողմից, իսկ դրանից բխող իրավունքները չեն գրանցվում ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեում:

Նույնիսկ եթե առանց պատշաճ իրավաբանական ձևակերպման ՋՕԸ-ն «վերցնի» հողամասի օգտագործման իրավունքը, ապա դժվար չէ պատկերացնել, որ դա չի կարող արդյունավետ երաշխիք լինել Ջրօգտագործողի պարտավորությունների կատարման համար, քանի որ վերջինս կզրկվի եկամտի աղբյուրից: Ավելին՝ ՋՕԸ-ի նման գործողությունը հիմք է ջրօգտագործողի կողմից վինդիկացիոն հայց (գույքն ուրիշի ապօրինի տիրապետությունից ետ պահանջելու հայց) ներկայացնելու համար:

Մեր խորին համոզմամբ, անհրաժեշտ է թե՛ համապատասխան օրենքից, թե՛ կնքվող պայմանագրերի տեքստից դուրս բերել «Ստացած ոռոգման ջրի համար ջրօգտագործողի չվճարելու դեպքում Ընկերության հետ ջրի մատակարարման պայմանագրով կարող է նախատեսվել հողամասն Ընկերությանն օգտագործման իրավունքով փոխանցելու պարտավորություն, ոչ ավելի, քան երեք տարի ժամկետով» դրույթը:

Ցավոք, ոռոգման համակարգի ամենածանր խնդիրներից մեկն էլ եղել և մնում է ոռոգման ջրի որակի խնդիրը: Հարցն այն է, որ համապատասխան օրենսդրության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ոռոգման ջրի որակի մասին որոշակի հիշատակումներ կան միայն ՀՀ ջրային օրենսգրքի՝ հասկացությունները սահմանող 1-ին

[1] ՀՀ ՊՏ 2015.12/21, հատուկ թողարկում, հոդված 1118, ընդունվել է 06.12.2015, ուժի մեջ է մտել 22.12.2015:

հոդվածում, մասնավորապես. «ոռոգման ջուր է համարվում ոռոգման նպատակով օգտագործվող և ոռոգման ջրի ստանդարտներին համապատասխան ջրային ռեսուրսը, որը կարող է լինել ինչպես մակերևութային, այնպես էլ ստորերկրյա»: Ցավոք, թեև գործող Ջրային օրենսգիրքն ընդունվել է 2002 թ.-ին, որից անցել է ավելի քան 16 տարի, սակայն, մինչ օրս ոռոգման ջրի որակի ստանդարտներ ՀՀ-ում մշակված և հաստատված չեն: Պրակտիկ ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ առանձին համայնքներում ոռոգումը կատարվում է խմելու ջրի և կոյուղաջրերի խառնուրդի միջոցով, ինչը կարող է դրսևորվել 30 և 70 տոկոս, երբեմն՝ 50 և 50 տոկոս, իսկ առանձին դեպքում՝ ընդհուպ 100 տոկոս կոյուղաջրերի դրսևորմամբ: Որպես ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագրի առարկա հանդես է գալիս ոռոգման ջուրը, սակայն, ցավոք, թե՛ այդ պայմանագիրը, թե՛ «Ջրօգտագործողների ընկերությունների և ջրօգտագործողների ընկերությունների միությունների մասին» ՀՀ օրենքը, թե՛ ՀՀ ջրային օրենսգիրքը և թե՛ ցանկացած այլ ակտ չեն նախատեսում՝ ինչպիսի որակի ջրի շուրջ են պայմանավորվում կողմերը: Սա ևս, մեր խորին համոզմամբ, դեմ է բնակչության սանիտար-հիգիենիկ անվտանգության, երկրում գյուղատնտեսության զարգացման կանոններին, և հնարավորինս շուտ պետք է քայլեր ձեռնարկվեն ոռոգման ջրի որակի ստանդարտների հաստատման համար:

Թեև ՋՕԸ-ները պետք է հանդես գան որպես ջրօգտագործողների շահերի պաշտպանության մարմիններ, ներկայիս պրակտիկան ցույց է տալիս, որ համայնքի ներկայացուցչությունը ՋՕԸ-ներում զրոյական է, ինչը ևս նպաստում է համապատասխան ոլորտի գործունեության արդյունավետության անկմանը: Գտնում ենք, որ այս հարցի լավագույն լուծումներից մեկը կարող է լինել այն, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներկայացուցիչներն ընդգրկվեն ՋՕԸ-ների խորհրդի կազմում: Սրանով հնարավոր կլինի իրագործել կառավարման մասնակցային և թափանցիկության սկզբունքների պահանջները, ինչպես նաև վերացնել ներկայումս ՋՕԸ-ներում տիրող «միանձնյա» որոշումներ կայացնելու իրավիճակները:

Անհրաժեշտ ենք համարում մատնանշել, որ ներկայումս ՀՀ-ում ոռոգման ջրամատակարարումն իրականացվում է 14 ընկերությունների միջոցով նախկին՝ 3 տասնյակից ավելիի փոխարեն: Ու թեև առաջին հայացքից կարող է թվալ, որ այս եղանակով հնա-

բավորություն է ստեղծվել առավել պարզ իրագործելու ոռոգման համակարգի մասնակցային կառավարման գաղափարը, սակայն, իրականում բազմաթիվ դժվարություններ են առաջացել ջրօգտագործողների համար: Դա հիմնականում կապված է իրենց բնակավայրից Ջրօգտագործողների ընկերությունների աշխարհագրական հեռացման հետ, որն էլ իր հերթին առաջացնում է դժվար հասանելիություն, խնդիրների և առաջացող հարցերի լուծման հետաձգում: Կարծում ենք՝ առավել նպատակահարմար էր նախկին մոդելի գոյությունը, ինչը որոշակիորեն երաշխավորում էր ոլորտի խնդիրների առավել վաղ արձագանք ու լուծում:

Հաշվի առնելով նաև ոռոգման ջրի բարձր վճարների պատճառով շատ ջրօգտագործողների բողոքները, ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից իրենց պարտավորությունների կատարման թերացումները հատկապես կիսախողովակների մաքրության, նախապատրաստական աշխատանքներն ուշ ավարտելու առումով, ինչպես նաև կապված ոռոգման համակարգի բարդ ու բազմաշերտ հարաբերությունների հետ՝ ևս մեկ անգամ հիմնավոր ենք համարում պնդել, որ համապատասխան իրավական ու կազմակերպական դաշտն ունի լուրջ վերանայման կարիք, ինչը հնարավորություն պետք է տա ոռոգման համակարգի մասնակցային կառավարումը բերելու հստակ գնահատելի չափանիշների: Օրենքով նախատեսված իրավակարգավորումները խիստ կարևոր պետք է լինեն ոռոգման համակարգի կառավարումն ու ոռոգման իրագործումը երկրում արդյունավետ իրականացնելու համար, քանզի նաև դրանով են պայմանավորված բնակչության առողջապահական ռիսկերը, արտեզյան ավազանի մակարդակի պահպանումը, հողերն աղակալումից և էռոզիայից կանխումը, գյուղատնտեսության զարգացումը և նույնիսկ բնակչության սոցիալ-տնտեսական ապահովվածությունը:

ИНСТИТУТ СОВМЕСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ ИРРИГАЦИОННЫМИ СИСТЕМАМИ И НЕКОТОРЫЕ СУЩЕСТВУЮЩИЕ В АРМЕНИИ ПРОБЛЕМЫ

Олимпия Гегамян
Ассистент кафедры гражданского процесса ЕГУ,
кандидат юридических наук

Данная статья посвящена управлению ирригационными системами, которые имеют первостепенное значение для каждой страны, а также для Республики Армения. В статье изложены законодательные положения по регулированию сферы, рассмотрены их недостатки и пробелы.

Анализ существующей практики делает наиболее значимыми преимущества и недостатки института совместного управления ирригационными системами. Проведя анализ, мы в статье представили многочисленные рекомендации, которые, по нашему мнению, будут способствовать совершенствованию отраслевого законодательства и эффективному и действенному управлению ирригационной системой.

IRRIGATION SYSTEM PARTICIPATORY MANAGEMENT INSTITUTE AND SOME EXISTING PROBLEMS IN ARMENIA

Olympia Geghamyan
Lecturer of the YSU Chair of Civil Procedure
Candidate of Legal Sciences

The present article is devoted to the management of irrigation systems that are of primary importance to any country as well as to the Republic of Armenia. The article outlines the legislative regulations covering irrigation management, the gaps and shortcomings are being discussed.

The analysis of the existing practices reveals advantages and disadvantages of the Irrigation System Participatory Management Institute. As a result of that analysis, several proposals are introduced

which, in our opinion, will contribute to the improvement of sectoral legislation and the effective management of the irrigation system.

Բանալի բառեր - *ջրօգտագործող, ջրօգտագործողների ընկերություն, ոռոգման ջրի մատակարարման պայմանագիր:*
Ключевые слова: *водопользователь, ассоциация водопользователей, договор оросительного водоснабжения.*
Key words: *wateruser, waterusers' association, irrigation water suply contract*